

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telefoon 35. **Mederedacteuren:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht. Tel. 208. — G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41 Maastricht; R. Geurts, Echt. J. Pagnier, Penningmeester, Deutsche Poort 20 Maastricht, Tel. 483, Postgiro No. 125366 Maastricht. **Drukkerij v.h. Cl. Goffin**, Nieuwstraat 9, Maastricht. Telef. 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 1 Juli 1931. — Nieuwe Leden. — Verslag van de Jaarlijksche vergadering, gehouden op 25 Mei 1931 in Hotel „de Zwaan” te Sittard. — Errata. — C. N. M. Kortmann. Nieuwe vondsten voor de Mierenfauna in de omgeving van Nijmegen. — C. Willemse. Orthoptera Neerlandica, aanvullingen en verbeteringen (Vervolg). — F. H. van Rummelen. Zijn de Hoog- en Middenterrassen, en soms oudere formatie's, bedekkende oppervlaktegesteenten in Zuid-Limburg van glacialen oorsprong?

Maandelijksche Vergadering

op WOENSDAG 1 JULI

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

NIEUWE LEDEN.

Jos. Boers, Leeraar a. h. Bisschopp. College te Weert (L.); Dr. S. Birnie, Heemraadsingel 293 a, Rotterdam; A. v. Hattem, Claes de Vrieselaan 99 b, Rotterdam; H. Hoogendoorn, Roode Zand C 297, Oudewater; Jos. Beusmans, Sittard; F. Weyers, Saroleastraat, Heerlen; P. Martens, Saroleastraat 9, Heerlen.

VERSLAG

VAN DE JAARLIJSCHE VERGADERING
gehouden op 25 Mei 1931 in Hôtel „de Zwaan”
te Sittard.

Aanwezig met de bestuursleden Jos. Cremers, G. Waage, J. Pagnier, J. Rijk, J. Beckers en Fr. v. Rummelen: de dames T. Rijk-Pauw, R. Ubaghs-Reinartz, R. Willemse-Widdershoven, A. Willemse, H. v. Schaïk, M. v. Schaïk en de heeren H. Schmitz S. J., Eug. Hennekens, G. Caselli, D. v. Schaïk, Jos. v. Wessem, Fr. Sonnevillie, J. v. Geffen, P. Peters, H. Lintjens, J. Rijk, W. Geurts, P. Vroom, H. Ubaghs, L. Leysen, H. Goffin, A. Garjeanne, v. Thiel, H. Kreutzer, E. Kruytzer, P. Visscher, L. Kessel, Aug. Kengen en Eug. v. Mulken. Eén handteekening onleesbaar.

Te half twaalf opent de Voorzitter de alge-

meene vergadering met een hartelijk woord van welkom aan alle aanwezigen. Oude, getrouwe klanten en zeldzame verschijningen en gij introducees welkom hier in 't aloude Sittard. Onze dochter, het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, zag voor 21 jaren hier te Sittard 't levenslicht en thans vieren we haar meerderjarigheid. Geboren te Sittard en gedoopt in Houthem werd door velen getwijfeld aan de levensvatbaarheid van 't kleine wicht, maar de pessimisten hebben ongelijk gehad. 't Lieve wicht is opgegroeid tot een stevige statige jongedame. Mij is 't vaderschap van onze jongedame in de schoenen geschoven. 't Zij zoo. Met veel genoegen heb ik de opvoeding er van op me genomen. En hierin werd ik bijgestaan door velen, die zich 't lot van 't borelingske aantrokken. Wat al peetooms hebben haar gesteund!

De leden droegen 't hunne bij om de dochter in goede gezondheid te houden, want zij schonken de benodigde gouden en zilveren bloedlichaampjes, die zoo noodig waren en zijn voor onze pupil. Mocht soms door bloedarmoede voor een inéénstorting gevreesd worden, enkele bloedtransfusies hielpen haar weer op de been. Gemeente, provincie, rijk en tal van bedrijven stelden zich voor zo'n transfusie beschikbaar. Een woord van allerhartelijksten dank aan de milde schenkers!

En thans is onze dochter de kinderziekten te boven. Zij heeft vele, vele vrijers en bewonderaars in binnen- en buitenland en van over de geheele wereld komen aanvragen binnens om nadere kennismaking.

Zoo nu en dan is 't noodig, dat 't Bestuur ter wille van zijn dochter bezoeken moet afleggen en dan ter eere van haar verplicht is per auto te reizen. Dank zij de gulhartigheid van ons medelid, den heer P. Mares, kan 't Bestuur over zijn auto beschikken. Voor korte of lange reizen, een telefoontje en de heer Mares is present. Voor deze

bereidwilligheid een woord van hartelijken dank.

Dames en heeren ik moet eindigen. Ik spreek de beste wenschen uit voor den bloei en groei van ons Genootschap.

De Secretaris brengt 't volgende verslag uit.

Waar lief en leed van ons Genootschap steeds wordt medegedeeld in de verslagen der maandelijksche vergadering, kan 't jaarverslag niet veel nieuws bieden.

't Genootschap telt momenteel 382 leden, terwijl met 49 vereenigingen of instituten een regelmatig ruilverkeer wordt onderhouden.

Onder de 382 leden zijn 2 leden van verdienste.

82 leden wonen in Nederland buiten de provincie Limburg, terwijl 15 leden buiten Nederland wonen.

De vergaderingen werden over 't algemeen druk bezocht, de verschillende lezingen zelfs zeer druk. 't Bestuur meent goed te doen ook in den komenden winter enkele lezingen te doen houden. Het hoopt, dat dan de nieuwe vergaderzaal klaar zal zijn, zoodat meerdere ruimte beschikbaar is.

De Secretaris controleerde iedere maand de verzending der Maandbladen. De verzending vond dan ook geregeld plaats en klachten kwamen niet binnen.

Van Zijne Excellentie, den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ontving 't Bestuur bericht, dat voor 1930 een bedrag was uitgetrokken voor 't Museum van ons Genootschap. Een lijst van met dit geld verkregen geologische en palaeontologische aanwinsten werd op 1 Mei aan den betrokken Minister toegezonden.

Het dagelijksch Bestuur confereerde eenige malen met vertegenwoordigers van Openbare Werken te Maastricht en voerde besprekingen in verband met de uitbreiding en verbouwing van het Museum, waarvoor de gelden reeds zijn gevoteerd. Binnen niet te langen tijd hoopt de conservator met de reorganisatie te beginnen.

Wat den aankoop van 't Acerasterreintje aangaat, 't volgende. 't Terreintje is thans opgemeeten en in kaart gebracht door Ir. v. Schaik, zoodat de notaris, die opdracht heeft 't terrein te koopen, thans alle gegevens bezit.

De Penningmeester doet rekening en verantwoording van de inkomsten en uitgaven over 1930 en leest de begroting over 1931 voor. De toestand der financiën is vrij gunstig, al zou de penningmeester 't aantal contribuanten gaarne hooger zien worden.

Vervolgens brengt de Bibliothecaris zijn verslag uit, dat als volgt luidt.

De rekening, nagezien en in orde bevonden door Voorzitter en Penningmeester, sluit met een voordeelig saldo van f 78.95½, doordat een extra uitkeering van f 100.—, bestemd voor de aanschaffing van Seiz „Gr. Schmetterling der Erde”, Palearctisch deel, eerst in 1931 kon worden besteed. De verkoop van boeken bracht f 13.80 op. Het aanschaffen van nieuwe boeken kostte f 60.—. De verzendingskosten bedroegen f 30.—. 't Aantal uitgaande stukken bedroeg 344 nummers.

Het aantal boeken bedraagt thans 1869 in ± 3500 deelen.

Ook de bibliotheek „de Wever” werd, dank zij de altijddurende vrijgevigheid van den stichter weer uitgebreid en bevat thans 412 nos in 850 deelen.

Het ruilverkeer kwam van 41 op 49 vereenigingen en instituten, ditmaal door aanvragen van buiten af.

Het aantal leden, dat gebruik maakt van de bibliotheek, is vrij constant. Helaas moest ik in den loop van het jaar weer aandringen op het op tijd inleveren der boeken. Zelfs moest ik twee leden persoonlijk aanschrijven. Zonder succes evenwel, want de betrokkenen hadden zelfs niet de beleefdheid mij te antwoorden en evenmin zonden zij de boeken terug. Ik kan hun toch geen deurwaarder sturen!

Ook dit jaar waren er weer lezers, die boeken meer dan zes maanden in hun bezit hielden. Zij geven aanleiding tot veel werk, dat overbodig zou zijn, indien ieder zich hield aan 't uitleenreglement.

Geen van de leden heeft een op- of aanmerking van de verslagen van Secretaris, Penningmeester en Bibliothecaris, wien de Voorzitter dank zegt voor hun werkzaamheden. Ditzelfde doet hij aan 't adres van den Hoofdredacteur van 't Maandblad, Pater Schmitz S. J.

Vervolgens is aan de orde de verkiezing van 3 bestuursleden, wegens 't periodiek aftreden van de heeren Rijk, v. Rummelen en Waage. Op voorstel van den heer Lintjens worden de 3 aftredenden bij acclamatie herkozen.

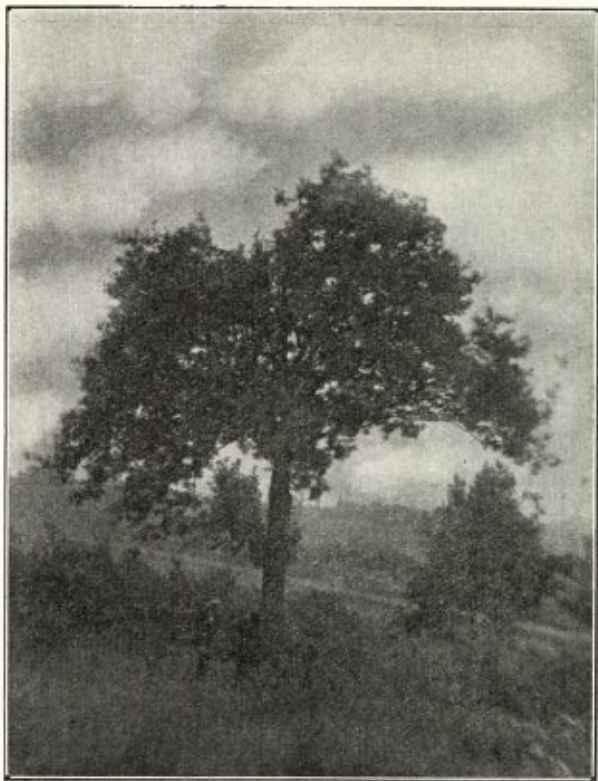
Bij de rondvraag verzoekt de heer Geurts 't Bestuur de mogelijkheid te overwegen een catalogus van de bibliotheek uit te geven. De Voorzitter zegt, dat 't Bestuur destijds prijsopgave heeft gevraagd van 't drukken eener catalogus. Deze prijs was zoo hoog, dat 't Bestuur niet kon overgaan tot 't uitgeven ervan. Mogelijk, dat in 't Maandblad een boekenlijst kan worden afgedrukt. 't Bestuur zal plannen beramen.

De Voorzitter sloot hierop de 21ste algemeene vergadering.

Het diner verliep in recht prettige stemming. Menige kwinkslag vloog over tafel in velerlei dialect. We hoorden er een speech van den Voorzitter in 't Maastrichtsch gericht tot den nestor J. v. Wessem te Sittard. Deze repliceerde in 't Sittardsch.

De heer Visscher droeg op veler verzoek 't in 't Valkenburgsch gestelde mooie gedicht „Sjaalsberger Gaank” voor en oogste daarmede veel applaus. Onze Bard, Huib. Ubaghs, droeg een gedicht voor, gewijd aan ons Genootschap en mocht een luid applaus ontvangen. Van die gedichten zijn gedrukte exemplaren bij den Secretaris verkrijgbaar. De heer Waage sprak de hoop uit, dat de Voorzitter spoedig weer geheel hersteld met volle werk-lust zijn arbeid zal kunnen hervatten.

Op 't einde van den maaltijd verscheen een drietal heeren Bestuursleden van de Natuurhistorische Vereeniging, afdeling Rotterdam, welke Vereeniging gedurende de Pinksterweek in Zuid-Limburg vertoefde. Deze heeren, die den wensch hadden te kennen gegeven om aan onze excursie

naar den Kollenberg deel te nemen, werden door den Voorzitter begroet en voorgesteld.

Dr. S. Birnie, President van de Rotterdamsche Club sprak een woord van dank voor de hartelijke ontvangst en aangename kennismaking.

De excursie verliep eveneens naar wensch. De prachtige omstreken, de mooie vergezichten, brachten menig excursionist in verrukking.

Botanisch viel tijdens de excursie weinig op te merken.

Het entomologisch gedeelte leverde evenmin veel op.

Dr. Willems bracht een larve van den oliekever en een mooie pop van het geaderde witje (*Aporia crataegi*) uit Ruhrberg bij de Urftalsperre. Er vlogen wat witjes en vossen, een enkele koninginpage en wat distelvlinders, waarvan één zich na veel moeite door den heer Caselli liet vangen. Dit exemplaar vormde met een *Larentia ferrugata* en een rups van den graswortelvlinder (*Hadena monoglypha*), door den heer Geurts gevonden, de eenige buit.

Bij den houtzaagmolen te Ophoven werden wat houtwespen waargenomen, die zich niet lieten vangen.

Bovenop den Kollenberg gaf de heer v. Rumelen een uitvoerige geologische verklaring van 't panorama.

Door Pater Schmitz en enkele andere leden werd de op een afgelegen gedeelte van den Kollenberg staande eikeboom bezocht, waarin zich het in 1915 ontdekte nest van *Camponotus* bevindt, dat nog steeds het eenigst in Nederland bekende is. De mieren waren in volle activiteit. Merkwaardig was, dat aan den voet van den boom en juist daar, waar de mieren door het gras liepen, ook een

ontvleugeld wijfje van de Roode boschmier (*Formica rufa piniphila*) werd aangetroffen. Waarschijnlijk was het na de huwelijksreis geheel toevallig daar terecht gekomen. Of zou deze koningin getracht hebben, zich met *Camponotus* te associëren, om een nieuwe *rufa*-kolonie te stichten?

Nadat de deelnemers zich in Sittard wat hadden verfrischt, werd de excursie ontbonden.

ERRATA.

De eerste aflevering van den loopenden jaargang is (aan de binnenzijde) abusievelijk gedateerd 30 Januari 1930, lees 1931.

In het artikel van Dr. Franssen gelieve men de volgende fouten te verbeteren :

Afl. 3 blz. 47 2e kol. regel 7 v. b. staat 20 cm, lees 1 cm.

regel 18 en 19 v. o. de woorden : „in de buurt van Gedangan” vervallen.

Afl. 4 blz. 57 regel 40 v. o. staat *Apis Skor.*, lees *Apis L. sensu Skor.*

blz. 58 1e kol. reg. 4 v. b. staat Gleuf en prothorax, lees Gleuf op prothorax.

NIEUWE VONDSTEN VOOR DE MIEREN-FAUNA IN DE OMGEVING VAN NIJMEGEN.

In aansluiting met de myrmecologische mededeeling van den Eerw. Heer A. Raignier S. J., in het Maart-nummer van dit Maandschrift, wil ik hier twee voor Nederland zeldzame vondsten vermelden, eveneens gedurende den jongsten zomer in Nijmegen's omgeving gedaan, nl. een nest van *Strongylognathus testaceus*, de geelroode sabelmier, en een exemplaar van *Camponotus ligniperda*, de rosmier.

Met de amazonemier (*Polyergus rufescens*) is de sabelmier in Nederland de eenige mierensoort met sabelkaken en daarom een hoogst interessant studieobject. Wanneer men echter bij haar dat sterk-ontwikkelde slavenjagersinstinct zou verwachten, waardoor een *Polyergus*-kolonie voor den experimenteerenden bioloog zulk een begeerenswaardig bezit wordt, kwam men bedrogen uit. Want het degeneratie-proces, bij *Polyergus* al te observeeren in de onmacht zich zelf te voeden en de daaruit volgende absolute afhankelijkheid van de slaven, is bij de sabelmier in een veel verder stadium. Onze *Strongylognathus testaceus* houdt heelmaal geen slavenjachten meer. Bij enkele Zuid-Europese en Afrikaanse soorten vindt men nog de laatste resten van het roofinstinct. Zoo houdt *Strong. afer* nog weinige slaventochten; Forel observeerde een tocht van de Zwitsersche *Strong. Huberi*, maar hier verloren de roovers veel ♂♂, wat bij *Polyergus* nooit voorkomt.